

KOTIMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

PROBLEMS IN FINNISH LOCAL GOVERNMENT

by Sven Lindman (editor)

Meddelanden från Institutet för Samhällsforskning upprätthållet av Statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi nr 28. Ekenäs 1964. 85 s.

Prof. Sven *Lindmanin* toimittamana on hiljattain ilmestynyt Suomen paikallishallintoa esittelevä yllä mainittu teos. Kirja koostuu viidestä artikkelista, joista ensimmäisen, johdattelevan, on kirjoittanut teoksen toimittaja kohdistuen huomionsa muuttuvan yhteiskunnan paikallishallinnon ongelmiin. Neljän muun artikkelin tekijöistä on kaksi käytännön kunnallishallintomiestä, kunnanjohtajat Bengt *Stenwall* ja K.-J. *Brunström*, sekä kaksi akateemista opettajaa, Tore *Modeen* ja Magnus *Kull*. *Kuntien yhteistoimintaa nykypäivän Suomessa* käsitellessään Bengt *Stenwall* hahmottelee pääpiirteittäisen kuntien yhteistoiminnan kehityslinjan viime vuosisadan kunnallisetuksista vuoteen 1961, jolloin kuntien yhteistoiminta kunnallislain uusilla säännöksillä viimeksi saatettiin ajan vaatiman kehityksen tasalle. Vuoden 1962 alusta lähtien kunnat ovat KunL:n uuden 7. luvun 136 §:n mukaan voineet perustaa yhteistoimintansa sopimuksiin, kuntien edustajainkokouksiin ja kuntainliittoihin. Kun merkittävä osa julkisista hallintotehtävistä hoidetaan Suomessa nykyisin kuntien yhteistoiminnan puitteissa, erityisesti lakisääteisten ja niihin verrattavien kuntainliittojen toimesta, ja siinäkin tapauksessa, että ylemmänasteinen itsehallinto saatettaisiin voimaan, jäisivät kuntien yhteistoimintaa koskevat säännökset jokseenkin saman sisältöisiksi kuin miksi ne muutoinkin olisi saatettava, ei ole syytä vaieta myöskään järjestelmän epäkohdista. Kuntainliittojärjestelmä on yleismaailmallinen ilmiö, ja useimmissa Euroopan maissa kuntainliitot palvelevat kuntien yhteisiä toisarvoisia tehtäviä. Näyttää ilmeiseltä, että meillä järjestelmä kehittyy yhä raskaammaksi ja monimutkaisemmaksi, ellei iskusanaksi tule *kokoaminen*. Kuntien yhteistoimintaa ennakoitaessa olisi hallintojärjestelmän esteetön rönsyileminen kyettävä hillitsemään, ennen kaikkea koordinoimaan toiminnallisesti. Kuntien yhteistyö on puoltanut toki hyvin paikkaansa poliittisessa järjestelmässämme. Sen ansioksi on suurelta osin luettava mm. terveydenhuoltomme nykyinen korkea taso. Vastaisuudessa sille löytyy varmasti uusia tehtäviä yhteiskuntasuunnittelua toteutettaessa.

Esittäessään *muutamia näkökohtia kuntien yhdistämisestä* K.-J. Brunström lähtee keskeisistä näkemyksistä: suurempien kuntayksikköjen puolesta puhuu hallinnon tehokkuuden vaatimus, joskin kuntia silmälläpitäen on suuri merkityksensä itsehallintoajatuksella ja sillä, että kuntalaitos tarjoaa asukkaille mahdollisuudet tehtäviin ja demokratian kouluun; pyrkimyksenä on vähäiset hallintokustannukset, tehokas hallinto ja demokraattinen hallinto. Kysymys lienee nähtävä kaksiosaisena; ensiksikin, mitkä edellytykset pienillä kantokyvyltään heikoilla kunnilla on jatkuvasti selviytyä tehtäviensä hoitamisesta, ja toiseksi, onko ja millaisten periaatteiden pohjalta ryhdyttävä toimenpiteisiin suurempien kuntayksikköiden muodostamiseksi. Kysymystä kunnan optimisuuruudesta on hyödytöntä pyrkiä ratkaisemaan, mutta perustellusti voidaan määritellä, mitä suurempia tai pienempiä kunnat eivät saisi olla. Suomen kuntareformi on aktueLLi kysymys *Pienkuntakomitean* jätettyä äsken mietintönsä. Toistaiseksi ei ole tietoa, miten ehdotuksiin suhtaudutaan, johtavatko ne lainkaan kuntajaotuksen yleiseen tarkistamiseen. Ehdotettua kunnallisen jaotuksen uudistamista ei ole haluttu toteuttaa hallinnollisin toimenpitein, vaan Norjan ja Ruotsin vastaavien uudistusten tapaan on ehdotettu säädettäväksi erityislait reformin toimeenpanemista varten; sovellettavat periaatteet saa kansanedustuslaitos määrätä.

Kuntien teollistamispolitiikan suuntaviivoja käsittelevässä artikkelissaan Tore Modeen piirtää selkeän tilannekuvan Suomen kuntalaitoksen osalta, sen mahdollisuuksista lainsäädännön ja organisaation puitteissa. Väestörakenteen muutosten tosiasioiden edessä on lukuisten maalaiskuntien sekä pikkukaupunkien ja -kauppalojen erityisen vaikea ongelma verotuspohjan riittävyyden takaaminen.

Magnus Kull on valinnut aiheekseen *Suomen kuntien taloudellisen luokituksen*. Artikkelisi sisältää sekä keskeisen kysymyksen teoreettista analysointia että käytännön pyrkimyksiä asian ratkaisemiseksi, asia, joka on pohjana useimmille kunnallishallinnon jakamille palveluksille. Valtion ja kuntien kustannusten jaon uudistamisessa nähdään käytännössä kaksi vaihtoehtoa; *joko* on päästävä kokonaisratkaisuun, jonka avulla kustannusten jaon perusteet ja valtionapujärjestelmä voitaisiin saada mahdollisimman asianmukaiseksi ja yksinkertaiseksi, *tai* uudistettava säännökset valtion ja kuntien kustannusosuuksista eri hallinnon aloittain perustamalla ne kuntien taloudelliseen kantokykyyn ja sopeuttamalla porrastukset hallinnon eri aloilla toisiinsa. Jälkimmäistä vaihtoehtoa on suunniteltu toteutettavaksi koulujärjestelmän ja kansanterveyslain uudistuksia valmisteltaessa.

Muuttuvan yhteiskunnan sisäisessä rakennustyössä Suomen kunnat ovat olleet merkittävällä tavalla mukana toteuttaen käytännössä ne huomattavat lakisäätöiset uudistukset, joita meillä on tehty koululaitoksen,

sosiaalihuollon, terveyden- ja sairaanhoidon sekä kansansivistyksen aloilla. Valottaessaan niitä tärkeimpiä tavoitteita, jotka yhteiskunnallisen kehityksen nykyvaihe asettaa kunnallishallintoa ja -taloutta koskevan lainsäädännön kehittämiseksi, julkaistu teos sivuaa artikkeleissaan myös korkeammanasteisen itsehallinnon perustamista maahamme, kysymystä, jota on joka tilaisuudessa, kun on perusteltua aihetta, käsiteltävä. Valitettavasti tätä ensiarvoista kysymystä ei ole voitu käsitellä koko laajuudessaan. Naapureihimme ja miltei kaikkien muidenkin valtioiden kunnallislainsäädäntöön verrattuna Suomen vastaava lainsäädäntö on edelleen merkittävältä osalta vaillinainen — meiltä puuttuu korkeammanasteinen itsehallinto.

Åbo Akademin pyrkimyksille paikallishallintomme esittelemiseksi on annettava tunnustus. Tarve on aivan ilmeinen, yksinomaan tämän hallinnon tason terminologian vakiinnuttamisen vuoksi puhumattakaan siitä, että yhteiskunnalliseen kehitykseen mukautumassa olevan Suomen kuntalaitoksen ulkomaille suuntautuva esittely on tähän saakka rajoittunut Kansainvälisen Kunnallisliiton (IULA) kautta tapahtuneeseen sinänsä tärkeään informaatioon.